

Språkhistoria

Faktafrågor

- Vilka länder tillhör Norden?

Till de nordiska länderna hör Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige samt de självstyrande områdena Åland (tillhör Finland) samt Färöarna och Grönland (tillhör Danmark) (norden.se).

- Vad betyder skolplikt?

Skolplikt innebär en fullständig rätt till utbildning som ingen kan ta ifrån barn och ungdomar. Alla barn i åldern 7 till 16 år som är bosatta i Sverige måste gå i grundskolan (eksjo.se).

- Varför förstår vi inte finska som vi förstår norska och danska till exempel?

Finskan tillhör inte den indoeuropeiska språkfamiljen som norska, danska och svenska gör. Finskan tillhör den finskurgiska språken inom uraliska språkfamiljen. Det är därför vi inte förstår finska, det tillhör en helt annan språkfamilj (Ekman & Koch Jelacic, 2014-01-13:1).

- När började de sprida tryckta böcker i Kina?

De började sprida tryckta böcker redan på 500-talet efter vår tideräkning (år 0) (Ekman & Koch Jelacic, 2014-01-13:4).

- Vad är indoeuropeiska?

Indoeuropeiska språk är en stor språkfamilj utbredd över hela Europa och delar av Asien, samt i forna europeiska kolonier över hela världen. Familjen delas in i två huvudgrupper, centum- och satemspråk (learning4sharing.nu).

- Hur länge måste du enligt texten gå i skolan i Sverige?

Det är obligatorisk skolgång i grundskolan i Sverige, alltså cirka 9 år (Ekman & Koch Jelacic, 2014-01-13:6).

Resonerande frågor

- *Vad kan du hitta för likheter och skillnader mellan det engelska språkets utspridning i världen och det indoeuropeiska språket?*

Vid språkforskning och jämförelse mellan vissa ord ser man hur det har utvecklats ur ett enda gemensamt urspråk. Till exempel säger vi på svenska "vind", på engelska "wind", tyska "wind", franska "vent". Nästan samma ord gäller för "spegel" som heter "spiegel" på tyska, "mirror" på engelska och "miroir" på franska...etc.

Likheter beror på att engelskan tillhör samma språkfamilj och olikheter kan bero på folkvandring genom tiderna i Europa. Det största inflytandet på språk har att göra

med att Storbritannien som en supermakt (den kända brittiska flottan) åkte ute i haven och upptäckte nya länder som blev kolonier och behövde lära sig det nya engelska språket som också kom att påverkas av det lokala språket som folken i dessa länder pratar. Skillnaden är ganska uppenbar - det indoeuropeiska språket är utrotat och ligger bara som grund för alla indoeuropeiska språk som senare har utvecklats till sitt egna språk, och det är därför vi kan se likheter mellan vissa ord. Engelskan har istället spridits kraftigt och är idag en av det mest omtalade språket i världen.

• *Hur har boktryckarkonsten och skolplikt förändrat oss som samhälle tror du? Vad är det som händer när alla får lära sig läsa och skriva och alla får tillgång till böcker?*

Skolplikten har förändrat oss som samhälle genom att alla medborgare har rätt till utbildning. På detta sätt har samhällen och länder utvecklats och kunnat bli civiliserade. Med boktryckarkonsten kan fler ha tillgång till böcker som ger oss kunskaper. Det var också en stor och viktig utveckling som gjorde att det blev lättare och billigare att kopiera böcker och på så sätt sprida och bevara kunskaper snabbare runt om i världen.

Skolplikt har gett alla chansen att kunna lära sig att läsa och skriva. Vi har fått möjligheten till detta genom att man lärde sig att trycka böcker istället för att skriva för hand. Hade man inte kommit på konsten att trycka böcker hade exemplaren varit få och därmed mycket dyrare. Det skulle resultera i att bara rika och de som har råd skulle ha möjlighet att lära sig. Jag skulle kunna tänka mig att det är mindre än majoriteten, alltså skulle resten i princip vara arbetslösa eller ha svårt för att skaffa sig jobb och ett bra liv. Är det ingen som får jobb kan det leda till grova samhällsförstöringar som kriminalitet och revolution. Att lära sig läsa och skriva har därför gjort det lättare för oss att lyckas bättre i livet, till exempel som att skaffa ett bra jobb. Det har gett oss möjlighet att skaffa oss kunskaper som passar just vårt yrkesval och fördjupa oss i det.

Om man inte kunde läsa och skriva skulle inte heller kommunikationen se ut som den gör idag. Viktig information skulle inte kunna spridas, kommunikationsteknik som mobiler och datorer skulle vara värdelösa och det skulle bidra med en sämre evolution.

• *Hur och varför tror du att sms, facebook och andra forum där vi skriver med förkortningar som kmr (kommer) vgd?(vad gör du?) och så vidare kommer att påverka vårt språk?*

Med tiden kan orden och språket samt uttalandet förändras genom att fler använder sig av förkortningar. Det blir en dålig förändring för språkets del som kan göra att en del ord försvinner med tiden och att språket tappar lite av sitt värde. I framtiden kan det kanske sluta med att alla ord skrivs med förkortningar vilket gör själva språket meningslöst.

- *Ge exempel på några slanguttryck i vårt område. Var kommer dessa ifrån, varför sägs de just här tror du?*

Slagga är ett gammalt slangord som betyder sova. Baxa = stjäla, Hajar = fattar. I nutida "ungdomspråk" använder sig många av slangord för att till exempel uttrycka sig på olika sätt. Några fler exempel är "aina" som betyder polis och kommer från turkiskan som faktiskt betyder polis men även ifrån arabiskan där ordet betyder spion. "Guzz" betyder tjej som kommer ifrån turkiskan. "Printa" = gör en utskrift, kommer från engelskan. "Softelera", en böjning av ordet soft (att softa) = ta det lugnt. Däremot kan det även finnas ord som betyder olika beroende på i vilket sammanhang de används. Ett exempel är ordet "tamam" som kommer ifrån turkiskan som kan betyda bra, gott, snygg, brutal osv. På turkiska betyder ordet "okej".

De olika slanguttrycken har oftast sina rötter ifrån utlandet. Jag skulle tro att ett område med många kulturer lär sig av varandra och har på så sätt bildat något sorts eget språk för att personligt förstå varandra. Sverige är ett land med många etniciteter, därför används slang mest bland områden där många "blattar" (invandrare, utlänningar) befinner sig, dvs förorter. Även svenska ungdomar har blivit påverkade av det slang som används, skillnaden är dock stor mellan invandrare och svenskar som använder sig av slang idag. Det förekommer även slang i det svenska språket, ex. bulle som är ett gammalt ord och betyder taxi. Det kom till genom de gamla taxibil formarna som liknade en bulle, tyckte svenskarna. Det är alltså tydligt att slang används för att både uttrycka sig eller något på ett eget sätt.

Ge exempel på vad som skiljer danskan och norskan mest ifrån svenskan?

Några tydliga skillnader mot svenskan är att norska och danska använder bokstäverna æ och ø för ä och ö, oftast kk istället för ck, och ks istället för x.

Det är lättare för en svensk att förstå norska än att förstå danska. Om man tar till exempel en mening på tre språk och observerar skillnaden, till ex:

Jag vill gärna veta om länderna och språken i Norden. (SV)

Eg vil gjerne veta meir om land ock språk i Norden (NO)

Jeg vil gerne vide mere om landene og sprogene i Norden. (DA)

Några tumregler för att skilja på danska och norska i skrift:

- Finns det många æ i en text är den troligen dansk.

- Tecken på norska är ei (som i vei = väg), au (som i sau = får), øy (som i øye).

Norskan har nästan alltid p, t, k, där danskan har b, d, g. Till exempel: gap, mat, rik (no, sv) = Gab, mad, rig (da).

I stort sett förstår en svensk ca 75 procent av en dansk eller norsk text. Jag tror att det är samma sak för en dansk eller norsk person. Men det finns några fallgropar, så

kallade falska vänner. Ord som låter lika men betyder olika saker på olika språk. Till exempel by på norska som betyder stad. Trädgård betyder have, tåget/mørke betyder dimma på svenska och ”gut” betyder pojke (svenskaspraket.si.se).

Ta reda på några svenska dialekter. Skriv ner dem tillsammans med information om var i Sverige dessa dialekter talas.

Det finns flera svenska dialekter i Sverige. Det största är sydsvenska dialekten som talas i Skåne, Blekinge, södra Halland och södra Småland. De bryter med ”r” korrander som parisborna eller danskarna. Göta dialekten talas i västra götaland, Dalsland, Bohuslän, norra Halland och nordvästra Småland. Gotländska talas På Gotland. Norrländska talas från norra Hälsingland, Härjedalen och norrut. Östsvenska talas i vissa delar av Finland (sofi.se).

Ta också reda på ett annat språk där du kan hitta flera dialekter. Skriv ner dem tillsammans med information om var dessa dialekter talas.

Engelskan är ett stort språk med många varianter. Det här är några och vissa skillnader mellan de:

Brittisk engelska

Engelska i Storbritannien har både stora lokala och sociala skillnader med olika dialekter i Nordengland, Västengland, Wales, Skottland, Nordirland samt London med sin cockneydialekt. Den mest prestigefulla varianten av språket kallas oftast ”received pronunciation” (RP) och anses av de bildade vara den enda riktiga språkförebilden.

Amerikansk engelska

De flesta länder med engelska som modersmål har ett enhetligt skriftspråk. Amerikansk engelska skiljer sig dock på denna punkt med ett flertal olikheter i ändelser (colour blir color t ex) och böjningsformer. Det är dock inga större skillnader men ibland kan det vara väl så noga med detaljerna. USA är ett stort land men de dialektala avvikelserna är relativt små. Det man vanligtvis kallar för ”General English” är det mest utbredda men i södern samt i området runt Boston och i New England skiljer sig uttalet något. I USA finns även en dialekt som kallas ”Black English”.

Kanadensisk engelska

Det kanadensiska engelska uttalet skiljer sig en liten aning från det amerikanska men skriftspråket är i stort sett detsamma. Kanadensaren är dock noga med att påtala särarten.

Australiensisk engelska

Många menar att australiensisk engelska är en variant av cockneyengelska och sydengelska men en infödd australiensare skulle inte hålla med om detta. Skriftspråket är dock i stort sett enhetligt med det brittiska.

Nyzeeländsk engelska

Den nyzeeländska engelskan är den språkvariant utanför England som påminner mest om den brittiska engelskan. Detta gäller både skrift- och talspråk.

Irländsk engelska

Den irländska engelskans uttalsvariant har klart specifika drag i både intonation och uttal. Månghundraåriga rötter har bidragit till att framhäva och bevara denna särart.

Små skillnader mellan de olika språkvarianterna

Allmänt kan det sägas att även om en engelsk uttalsvariant skiljer på sig beroende på land och område så har personer från olika engelsktalade områden inga problem med att kommunicera med varandra. Det finns även vissa sub dialekter inom de olika varianterna som man inte får glömma bort (sts-education.com).

Skriv ner några ord som tillhör en sociolekt i Sverige. Skriv ner dem.

Sociolekt berättar vilken social bakgrund man har. Det går att upptäcka genom att höra ett par meningar från en person. Vi har flera samhällsklasser i ett samhälle: överklassen, ofta mäktiga (nyrika eller rika medborgare eller adels påbrå). De bor mest i Östermalm området i centrala Stockholm, Lidingö och Danderyd. Överklassgruppen brukar vara välartikulerad och nästan bokstavera varje ord och uttalar alltid alla ord korrekt. De använder ord som ”rafflande” = wow, vad vackert, ”förträffligt” = lysande, ”piffigt” = snyggt, ”makalös” = enastående, ojämförlig, ”sagolik” = fabulös, fantastisk, ”ljuvlig” = härlig, underbar.

Överklassen håller sin prestige genom att ibland försvenska några låneord från engelska eller franska. Något som används flitigt är ordet ”join” från engelskan som betyder följa med eller hänga på. Till Medelklassgruppen hör utbildade folk som sjuksköterskor och tjänstemän. Arbetarklass är mest arbetare. Underklass är samhällets bottenskikt (allt från hemlösa och utslagna till andra marginaliserade grupper). Här kan man höra ord som ”fuck, jävla, typ, liksom, alltså”.

Vad är en idiolekt?

Varje person har ett unikt språk, en unik dialekt, en så kallad idiolekt. Idiolekten formas av det liv som personen lever, de personer som denne träffar och de dialekter som de personerna pratar. En idiolekt påverkas även av vilken eller vilka platser man växer upp på och lever i. En och samma person kan alltså ändra idiolekt under sin livstid. Dagens teknik är något som underlättar detta och gör det möjligt att komma i kontakt med människor trots stora geografiska avstånd. En så självklar sak som att delta i sociala sammanhang eller ta del av exempelvis massmedia såsom radio och tv. Genom att höra andra människor tala får man ta del av nya uttryck och begrepp samt olika uttal av dessa vilket utvidgar sitt eget sätt att tala.

Vad är specifikt för din idiolekt? Skriv ner några exempel.

Vad som är specifikt för min idiolekt är att jag ofta använder mig av kroppsspråk som ett stöd för att uttrycka mig bättre. Det kan hända att jag omedvetet använder mig av slang också vilket jag försöker undvika för att jag tycker att det är fult och för att jag börjat använda mig av det för mycket. Jag skulle inte vilja att det fanns kvar om några år. Mitt språk skiljer sig mycket beroende på vem jag pratar med, om det är med mina föräldrar, mina vänner eller en lärare. Och om jag helt enkelt är bekväm eller inte med personen.

Referenser

Ekman, Leila & Koch Jelacic, Miroslava. (2014-01-13). "Språkhistoria". Stockholm.
Länk: http://leilaekman.weebly.com/uploads/2/3/9/6/23968415/_stora_hftet_r_8-9.pdf

Hämtad: 2014-04-11, 12:49

http://www.eksjo.se/barn_utbildning/grundskola/skolplikt

Hämtad: 2014-04-11, 12:54

<http://www.learning4sharing.nu/indoeuropeiskasprak-264787.html>

Hämtad: 2014-04-11, 12:55

<http://www.norden.se/Nordenfakta/De-nordiska-landerna/>

Hämtad: 2014-04-11, 12:50

<http://www.sofi.se/8947>

Hämtad: 2014-04-15, 11:01

<http://www.sts-education.com/sweden/ils/sprakinfo/engelska/>

Hämtad: 2014-04-15, 11:02

<https://svenskaspraket.si.se/for-studerande/artiklar-om-sverige/artiklar-om-sprak/skandinaviska-for-nyborjare/>

Hämtad: 2014-04-15, 11:04

Trovärdighet & relevans

Ordet trovärdig kan man lista ut betydelsen på bara genom att höra ordet. Värdig att tro på, alltså pålitlig och tillförlitlig. Hur pålitlig en viss källa är beror på flera saker, bland annat vem som skrivit den, vem som publicerat den, i vilket syfte den getts ut, dess ålder, och vilken uppgift den används för att styrka. Det är viktigt att man kollar dessa saker innan man avgör om källan är trovärdig. Man ska också känna sig säker på informationen själv och se, är den relevant eller inte?

Ordet relevant betyder att ämnet passar in, har med vad man kollar upp att göra och är användbart, det är relevant; motsatsen till irrelevant. Exempel: Jag vill ta reda på mer om Afrikas djur, då letar jag efter information om djur i Afrika, det är då relevant för mitt ämne. Går jag istället in på sportsidor så är det helt irrelevant för mitt ämne, det har inget med Afrikas djur att göra.

Det som avgör vad som är relevanta källor beror på informationen man vill hitta. Några frågor man kan ställa sig är om det finns någon annan mer relevant källa som man kan använda, är informationen på rätt nivå, har jag för mycket eller för lite information, behöver jag avgränsa mitt område? Relevant betyder viktig, så om informationen passar för ens ämne så är källan relevant.

Innan jag bestämmer mig för att använda en källa måste jag först försäkra att den är trovärdig. Genom att använda mina kunskaper för ämnet kan jag först själv förstå om informationen verkar trovärdig. Jag kollar upp om det finns kontaktinformation tillgängligt, när informationen är skrivet eller taget, om det är underbyggt med andra källor kollar jag upp dem också eller använder den mest ursprungliga källan. Fullständigt opartiska källor är svåra att hitta då vi betraktar verkligheten från olika perspektiv. Det är därför viktigt att man använder flera källor att jämföra med. Ju fler källor som har liknande information desto bättre för källan då den troligen blir mer sann.

Några av källorna jag använde som jag tyckte var trovärdiga:

svenskaspraket.si.se - svenska institutet verksamheten. Svenska institutet har det övergripande ansvaret för stöd till svenskundervisning i utlandet. SI samarbetar med närmare 220 universitet i utlandet som har undervisning i svenska som främmande språk.

sofi.se - institutet för språk och folkminnen. Institutets dialektverksamhet bedrivs i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala. Kontaktuppgifter på personal finns (forskningsarkivare, arkivchefer). SI har en nämnd för frågor om svenskundervisning som består av sex experter från olika svenska institutioner. Svenska institutet

representerar även Sverige i Samarbetsnämnden för Nordenundervisning i utlandet som är ett nätverk under Nordiska ministerrådet.

Källor man bör undvika kan t.ex vara Wikipedia, bloggar och Youtube. Befintliga Wikipediaartiklar kan redigeras av vem som helst så där är det viktigt att kolla källan om det står skrivet någon.

Bloggar skrivna i eget namn kan accepteras för ifrågasättanden och information som rör bloggaren själv. Det kan vara värt att verifiera att bloggen verkligen skrivits av personen som sägs ha gjort det. Inlägget kan även raderas av användaren efter en tid vilket gör källan oanvändbar. Går uppgifterna att hitta på annat sätt ska man hellre använda dem.

Youtube och liknande platser för uppladdning av egna videoklipp har samma pålitlighet som bloggar och privata webbplatser. De kan användas som referens men bör undvikas då mycket av materialet kan vara opålitligt.